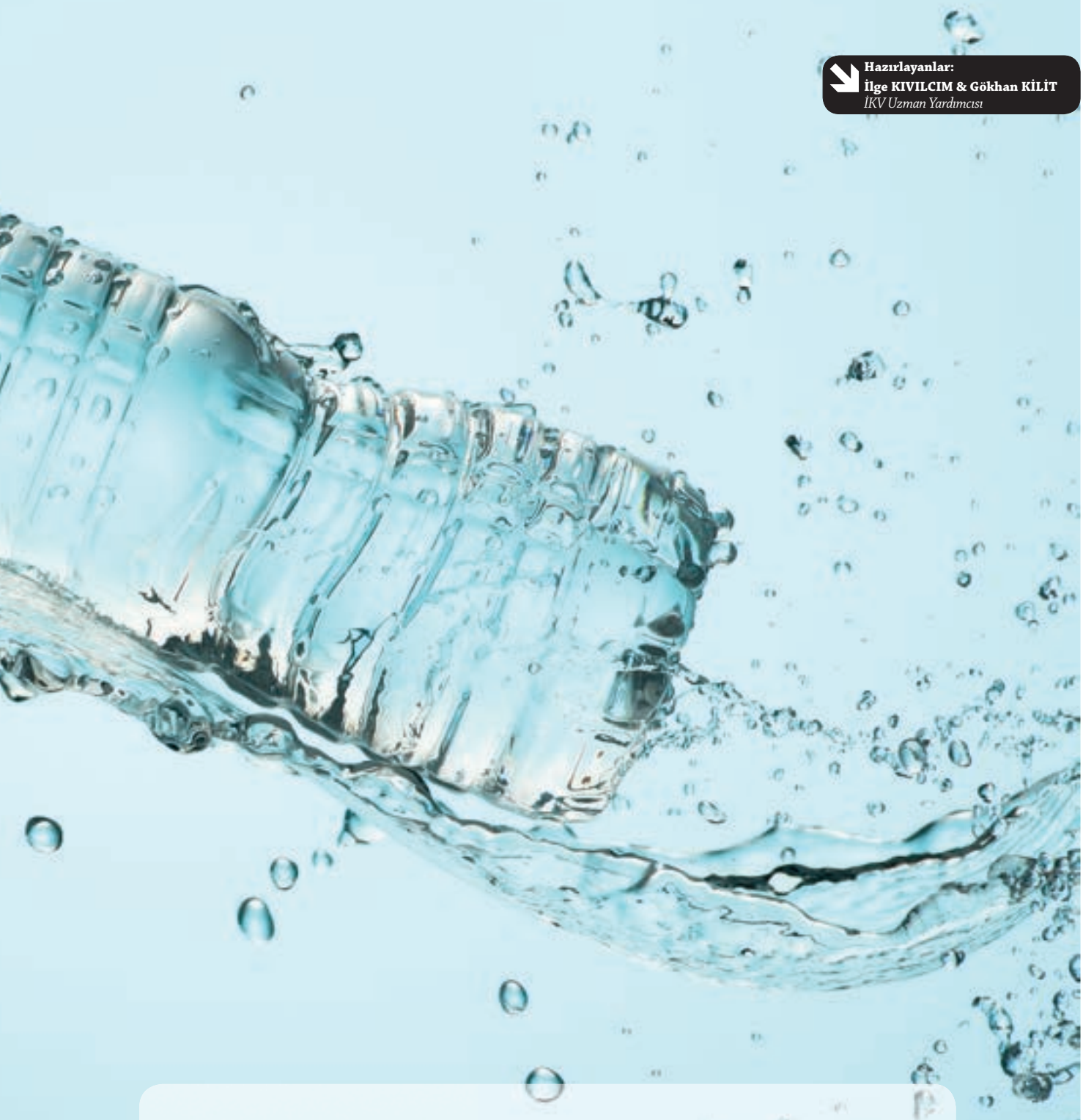
Küresel su yönetimine dair uluslararası bir anlaşma olmamakla birlikte, AB, su politikası hedeflerini uzun vadeli bir takvime sığdırmış durumda. Türkiye'nin ise gündemi yeni mevzuatlarla oldukça meşgul. Çevre korumada öncü rolü "üstlenen" AB'nin, belirlenen hedeflere ulaşabileceğini söylemek şu an için erken gibi duruyor. En önemli sorun, yine üyeler arasındaki önceliklerin farklılık göstermesi.

AB'NİN SU GÜNDEMİ: KÖTÜNÜN İYİSİ MODELİ

Hazırlayanlar:
İlge KIVILCIM & Gökhan KİLİT
İKV Uzman Yardımcısı

Dünyada 827.6 milyon kişi içme suyuna erişimden mahrum yaşarken, her gün 2 milyon ton insan atığı su kaynaklarında bertaraf ediliyor ve atık suların %80'inden fazlası dünya genelinde kontrolsüz durumda.[1] Hâlbuki su; insanlığın, tüm canlıların ve ekosistemin devamı için gerekli olan en temel doğal kaynak. Deniz ekosisteminin, sosyal hayatın ve ekonomik faaliyetlerin can damarını oluşturan su, küresel çevre sorunları zincirinin en güncel başlıkları arasında yer almaya devam ediyor. Ancak nüfus artışı ve ekonomik faaliyetlerle doğru orantılı giden su kaynakları üzerindeki talebin artması, bu en temel hayat kaynağının tükenmesi sorununu karşımıza getiriyor.

Dünya nüfusunun 2030 yılında 8.3 milyar, 2050 yılında 9.1 milyara ulaşması beklenirken bu noktada ulusal ve uluslararası boyuttaki su politikalarının doğruluğu önem kazanıyor. Birleşmiş Milletler'in (BM) mesajı, "Herkes İçin, Sürdürülebilir Su Güvenliği" (Securing Sustainable Water For All) temasında birleşiyor. İçme suyunun temiz olması ve dünyada herkesin suya erişiminin

sağlanması, buna bağlı su kaynaklarının verimli kullanılması, atıksu yönetimi ve küresel ısınmanın etkisiyle oluşan suya bağlı doğal felaketlerle mücadelede ekonomik kayıpların telafi edilmesi gibi konular, bu temanın bileşenleri niteliğinde.

Sadece Türkiye değil, gerek AB gerekse küresel boyutta çevre sorunlarının başında sayılan su kıtlığına bağlı problemlerin üzerine getirilen yorumlara artık sıkça rastlıyor. "Sınırlı kaynak" sıfatını alan suyun dünya genelinde sadece %1'i el değmemiş durumda ve büyük bir kısmı ya toprakta depolanmış ya da yer altındaki kaya tabakalarında yer alıyor. Peki, AB'nin su politikası gündeminde neler var?

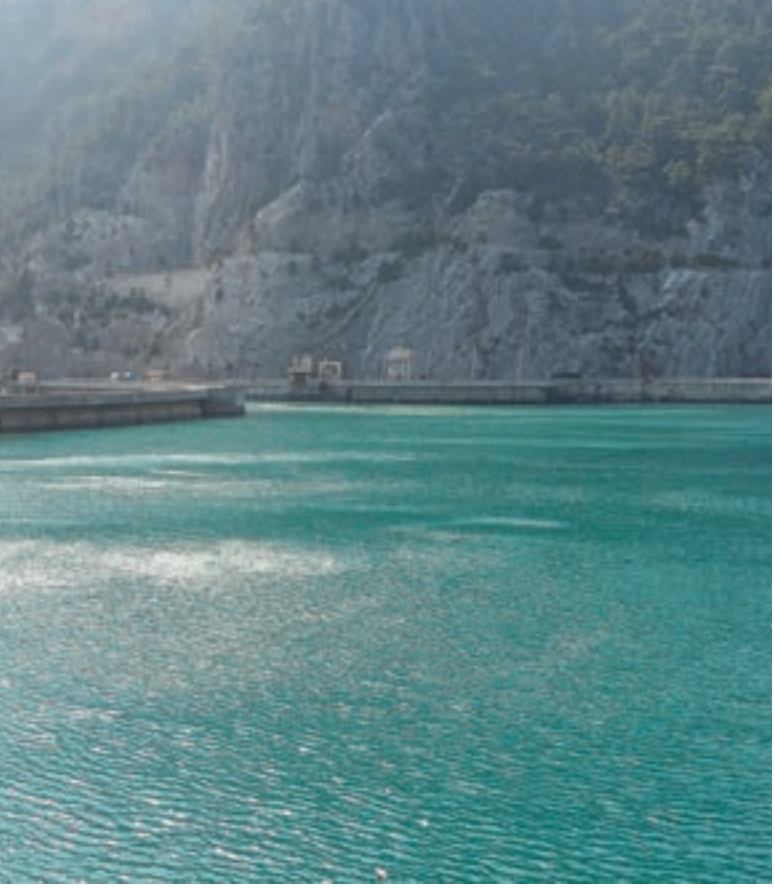
AB'NİN SU GÜNDEMİ: KÖTÜNÜN İYİSİ MODELİ

AB'nin su politikasındaki CV'si çok dolu değil. AB'nin 1970'lere dayanan su politikasındaki en somut gelişme, 1991 yılında "Şehir Atıksu Yönetimi Yönergesi" ve "Nitrat Yönergesi" ile atılmış; ardından 1996 yılında Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Yönergesi (IPPC), 1998 yılında İçme Suyu Yönergesi ve 2006 yılında Yüzme Suyu Yönergesi'nin yürürlüğe girdiği görülüyor. Zamanın ilk sorunları daha çok tatlı su havzalarında ve içme sularında görülen kirlilikle ortaya çıkarken, bunu tetikleyen "insan sağlığı" faktörü, AB'yi entegre politikalar geliştirme sürecine itiyor. 1970'li yılların başında başlayan ilk genişleme dalgasının getirisi olarak da, sınır aşan suların koordinasyonlu yönetimi, AB'nin su politikasının o tarihlerdeki en önemli konuları arasında yer alıyor.

AB'nin su alanına yönelik temel argümanı; insanlığın, ekosistemin, ekonomik canlılığın ve üretimin devamlılığının temini için gerekli olan su kaynaklarının sürdürülebilir olmasını sağlayıcı hedeflerin hayata geçirilmesi olarak tanımlanıyor. Çok uzak değil, 2007 yılında aşırı kuraklık ve sellerle boğuşan Avrupa kıtası, ciddi boyutta üretimin azalmasıyla karşı karşıya kaldı. Bu durum, aslında AB'nin mevzuatlarının güncellenmesi gerekliliğini gündeme getirdi.

AB'de 1987 yılında AB Çevre Politikası'na yasal zemin sağlanmasından bu yana çıkarılan hemen hemen her raporda, Avrupa Kıtası'nın su kalitesinin iyileştirilmesi gerektiğine dair mesajlar veriyor. Nitekim en belirgin mesajları, AB'nin son dönem havza yönetimi ve su kıtlığına yönelik raporlarında görmek mümkün. Raporlar, su kalitesinde AB için yakın vadede olumlu sinyaller vermiyor. Hatta AB genelindeki su kalitesinin Su Çerçeve Yö-

Türkiye'nin Su Durumu

Yıllık ortalama yağış	643 mm/yıl
Türkiye'nin yüzölçümü	783,577 km^2
Yıllık yağış miktarı	501 milyar m^3
Buharlaşma	274 milyar m^3
Yeraltına sızma	41 milyar m^3
YÜZEY SUYU	
Yıllık yüzey akışı	186 milyar m^3
Kullanılabilir yüzey suyu	98 milyar m^3
YERALTI SUYU	
Yıllık çekilebilir su miktarı	
Toplam kullanılabilir su (net)	
GELİŞME DURUMU	
DSİ sulamalrında kullanılan	32 milyar m^3
İçme suyunda kullanılan	7 milyar m^3
Sanayide kullanılan	5 milyar m^3
Toplam Kukkanılan su	44 milyar m^3

Kaynak: *DSİ Genel Müdürlüğü*

nergesi'nde sunulan suların iyi kalite statüsüne ulaşması hedefinin 2015 yılına kadar gerçekleşmeyeceğinin altı çiziliyor.

Brüksel'in gündemindeki en önemli konulardan biri içme sularının kalitesi oluyor. Bu konuda AB genelinde başlatılan Right 4 Water kamuoyu soruşturması Eylül 2014 sonuna kadar devam etti ve sonuçlarla birlikte yasal mevzuatta değişikliğe gidilmesi talebi oldukça güncel. AB'nin en iyi sonuç aldığı yüzme sularının temizliğine ilişkin son çalışmaları, mevcut durumun iyiye gittiğini gösteriyor. Nitekim 2013 yılında AB sınırları içindeki kalan yüzme sularının %94'ünden fazlası temiz durumda olduğu açıklanmakta.[2]

DAHA ESNEK VE TOPARLAYICI BİR MEVZUAT

Hiç şüphesiz, AB için, 1970'li yıllarda kalan sorunların pek çoğu bugün önemli oranda yasal mevzuat ve eylem planlarıyla aşılıyor. En önemlisi üye ülkelerin politika uygulamalarındaki farklılıkları azaltılması ve birbirinden bağımsız yasal düzenlemelerin uyumlaştırılması için çabalar devam ediyor. Nitekim bu "dağınık" yönetim anlayışını toparlayıcı özelliğe sahip Su Çerçeve Yönergesi, AB'nin günümüze yansıyan su politikasının temelini oluşturuyor. Mevcut süreçte de, Yönerge'nin üye ülkeler tarafından içselleştirilmesi çalışmaları, Yönerge'de belirlenen takvim üzerinden devam ediyor.

2000 yılında yürürlüğe giren Su Çerçeve Yönergesi[3] söz konusu alanda belirlenen mevcut sorunlara çözüm önerileri sunan, daha kapsayıcı ve üye ülkeler için uzun vadeye yayılmış bir yol haritası niteliği taşıyor. Yönergeyle istenilen sonuç, Avrupa'daki kıyı suları, yer altı ve yüzey suları da dâhil olmak üzere "nehir havza yönetimi" konusunda işbirliğinin temini, üye ülkeler arası "entegre su kaynakları yönetimi", AB genelindeki su kalitesinde "iyi statü" durumunun elde edilmesi ve "halkın sürece katılımının sağlanması" olarak sıralanıyor.

SULARDA İYİ KALİTE STATÜSÜ'NÜN 2015'E KADAR ALINMASI ÇOK ZOR

Su kalitesinin iyileştirilmesine odaklı Yönerge'nin kabul edilmesinin ardından, AB'nin mevcut nehir havzalarının yönetimi planlarına yönelik durum analizinin yapıldığı ara dönem değerlendirme raporları sırasıyla 2007, 2009 ve 2012 yıllarında çıkarılmış ve raporlarda özellikle hidro-morfolojik baskılar (ekolojik yaşam alanları üzerinde yapılan değişiklikler sonucu oluşan reaksiyonlar), su kaynaklarının aşırı kullanılması ve kirlilik gibi konular AB için en önemli sorunlar olarak ortaya konuluyor. Hatta AB genelindeki su kalitesinin Su Çerçeve Yönergesi'nde

AB'nin Su Çerçeve Yönergesi'nin Uygulama Takvimi

2015	Çevre hedeflerinin gerçekleştirilmesi + İkinci Nehir Havzası Yönetim Planı + Birinci Sel Riskleri Yönetim Planı + Mevcut Standartların Entegrasyonu (İmkan Verilmiyor.)
2021	İkinci Yönetim Dönemi: Kıyı sularında "iyi statü" durumunun alınması + Üçüncü Havza Yönetim Planı + İkinci Sel Riskleri Yönetim Planı
2027	Üçüncü Yönetim Dönemi: Hedeflerin gerçekleşmesi için son tarih.

yer alan "iyi kalite statüsüne ulaşma" hedefinin 2015 yılında gerçekleşmeyeceği açıklanıyor.

İlk değerlendirmede, 2007 yılında sunulan Bildiri'de (Addressing the Challange of Water Scarcity and Droughts) Avrupa Komisyonu tarafından sunulan çözüm seçeneklerinin yanında sonraki raporlar, bir nevi su kalitesinin ve su kaynaklarının tükenmesi konusunda AB genelindeki alarm zillerini çaldıran somut göstergeler olarak sunulmuş rehber belgeler olarak yayımlandı.

Avrupa Komisyonu'nun yine su kalitesinin teminine odaklı 14 Kasım 2012 tarihli son strateji belgesinin (Blueprint to Safeguard European Water Resources[4]) bir parçası olarak hazırlanan AB'nin su kıtlığı sorununa ışık tutan diğer belgesinde de (Policy Review for Water Scarcity and Droughts) 2007 yılında sunulan çözüm seçeneklerinin gerçekleşmesi halinde bile genel hedeflere ulaşmanın zor olduğu bilgisi veriliyor. Bunun da en büyük etkeni, üye ülkeler arasındaki farklı öncelik ve uygulamaların yanında AB'de ciddi boyutta hissedilen ekonomik kriz olarak gösteriliyor.

TÜRKİYE'NİN YENİ SU KANUNU VE AB İLE GÜNCEL KONULAR

Türkiye'nin su politikaları, başta tarım, ekonomik ve sosyal kalkınmanın önceliğinde, AB'yle yürütülen müzakere süreci ve bölgesel gelişmeler göz önüne alınarak oluşturuluyor. Ancak küresel ısınma tehdidi ve bunun Akdeniz Bölgesi'nde yarattığı sonuçlarla Türkiye, su konusunda zengin bir ülke olmaktan çıkıyor. Türkiye'nin verileri incelenmeye değer bir görünümde dikkat çekiyor. Türkiye'nin yıllık ortalama yağış miktarı, 643 ilimetre ile 501 milyar metreküp miktarına denk gelmektedir. Buna karşılık buharlaşma oranı ise 274 milyar metreküp olarak gözükmektedir (Bkz. Tablo II).

Türkiye, suyu "stratejik kaynak" olarak tanımlıyor ve buna paralel olan politikalar yürütüyor. Özellikle "yenilenebilir, ucuz ve çevre dostu olarak hidroelektrik enerji potansiyeli[5]" tanımları öne çıkartılıyor. 29050 Sayılı 4 Temmuz 2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye'nin "Ulusal Havza Yönetim Stratejisi"nde de mevcut 17 bin 180 megawatt (MW) hidroelektrik enerji potansiyelinin 2015 yılında 26 bin 700 megawatt, 2023 yılında ise 47 bin megawatta çıkarılması hedefleniyor. Türkiye'nin yeni dönem su politikasına şekil veren bir diğer etken, AB uyum sürecinin getirisi olarak mevzuat uyumunda kilit yasalardan biri olan, yeni Su Kanunu Taslağı[6], mevcut süreçte ilgili kurum ve kuruluşların görüşüne açılmıştır. Yeni Kanun'la beraber, AB'nin Su Çerçeve Yönergesi'ne paralel hedefler benimsendiği görülüyor. Özellikle AB'nin Yönerge'de bağlayıcı kıldığı üye ülkeler arası senkronize havza yönetimi için yeni taslağın yürürlüğe girmesi ve uygulanmaya başlanması son derece önem taşıyor.

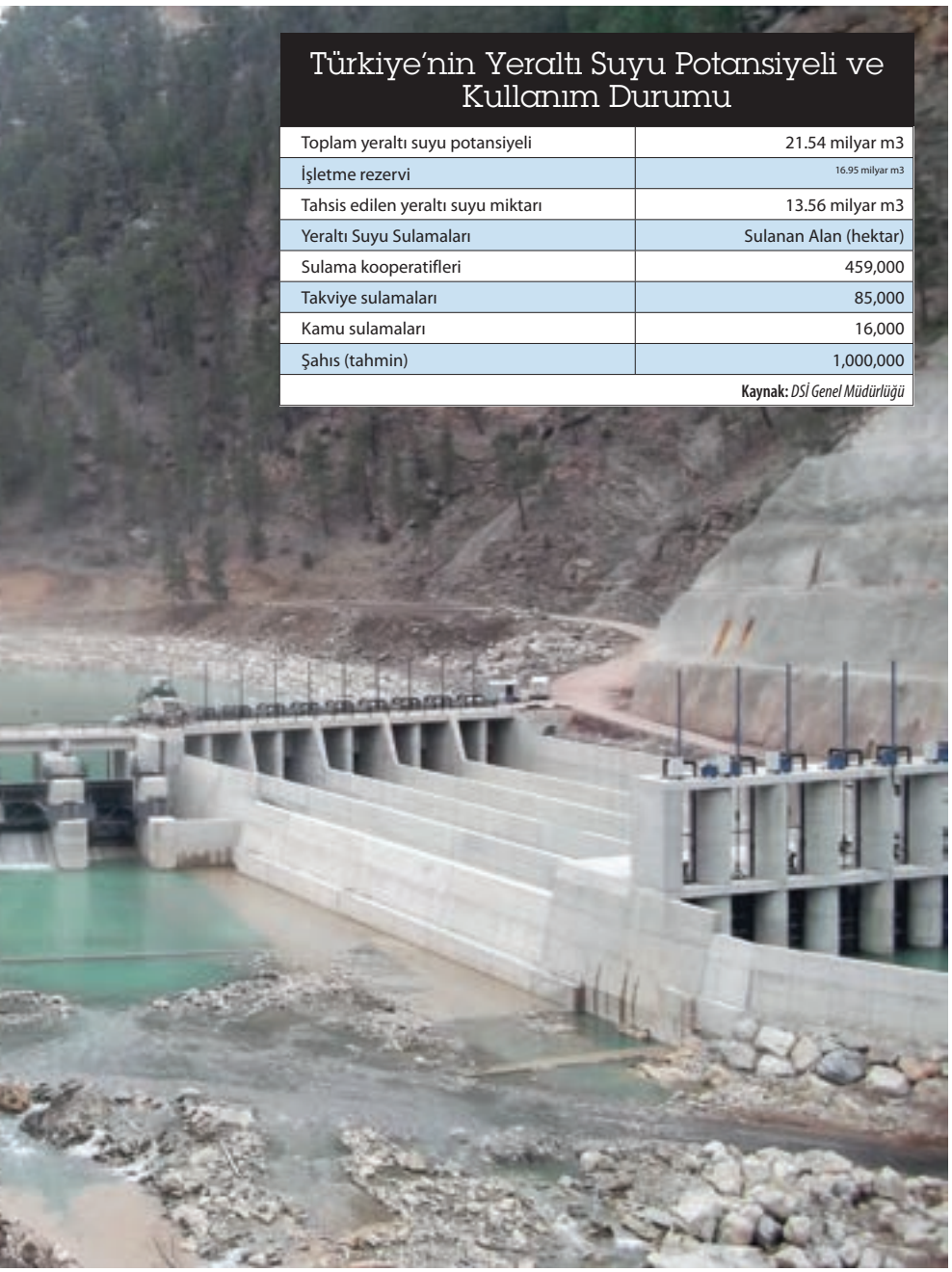
AB'yle uyumda dikkat çeken diğer önemli konu, "sınır aşan" suların korunması başlığında belirginleşiyor ki; bu konuda AB, Su Çerçeve Yönergesi ve Birliğin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar doğrultusunda Türkiye'den beklentilerini

açıkça sıralıyor. AB tarafından, Türkiye göz önüne alındığında, Orta Doğu'ya kadar uzanan sınır aşan suların korunmasının öne çıkarıldığı vurgulanarak ve gelecek dönemde Orta Doğu'nun su sıkıntısıyla karşılaşmasına mutlak gözle bakılıyor. Özellikle Türkiye'den istenen talepler, bu tür suların korunması ve AB'yle işbirliği içinde oluşturulan bir yönetim anlayışının faaliyette olması esas alınıyor.

Günümüzde su politikasına bağlı sorunların aşılması için küresel uzlaşmaya dayalı çabalar sürdürülüyor. Enerji, sanayi ve sürdürülebilir çevre yönetimi küresel su politikalarıyla, bunlara bağlı sorunların çözümünde öncü role sahip olacağı ön görülüyor. Su sorunlarının aşılmasına yardımcı olacak uluslararası ve tarafları bağlayıcı zeminde birleştiren bir anlaşma henüz yok. AB'nin su politikasının çevre koruma politikalarında öncü role sahip olduğu yorumları ise uluslararası literatüre girmiş durumda. Ancak AB'nin bile bu yorumlara rağmen, çevre politikası mekanizmalarını çalıştırma konusunda her zaman kusursuz işleyemediğini görmek zor değil. Bu tablo, mevcut süreçte de güncelliğini koruyor ve AB'nin su politikası istenilen seviyeye ulaşmış görünmüyor. En önemli sorun, üye ülkelerdeki ekonomik göstergeler ve buna bağlı politikaların uygulanmasındaki farklılıklar olarak öne çıkıyor. Bu soruna ilişkin Avrupa Komisyonu'nun çözüm anahtarı ise üye ülkeler için "daha esnek ve toparlayıcı" bir çerçeve sunan Su Çerçeve Yönergesi (2000/60/EC) olarak gözüküyor.

Türkiye'nin su politikalarında, AB ile üyelik süreci paralelinde yeni Su Kanunu Taslağı'yla ile yeni bir dönem başlıyor. Kanun, AB'ye mevzuat uyumu için gerekli başlıca önemli kriterleri sağlaması açısından oldukça önemli. Yeni kuralların, AB'nin Su Çerçeve Yönergesi'nin esaslarına büyük ölçüde uyumlu olduğu söylenebilir. Nitekim kapanış kriterlerinden, su kaynaklarının korunması ve etkin havza yönetimi konusunda, AB Yönergesi'nde yer alan hedeflerin Türkiye tarafından takip edildiği hissediliyor. Ancak Çevre faslında, Türkiye'nin karnesi her yıl "sınırlı" ilerleme statüsüyle anılıyor. Türkiye, nüfusu hızla artan ülkeler arasında yer alıyor ve Akdeniz Bölgesi'nin küresel ısınmadan dolayı hissedilen kırılgan yapısında, Türkiye için ulusal ve stratejik bir su politikasına duyulan ihtiyaç her geçen gün artıyor. Dolayısıyla Türkiye'nin Su Kanunu'na ek olarak kendine özgü ulusal stratejik planları hayata geçirmesi gerekiyor.

Türkiye'nin Yeraltı Suyu Potansiyeli ve Kullanım Durumu

Toplam yeraltı suyu potansiyeli	21.54 milyar m3
İşletme rezervi	16.95 milyar m3
Tahsis edilen yeraltı suyu miktarı	13.56 milyar m3
Yeraltı Suyu Sulamaları	Sulanan Alan (hektar)
Sulama kooperatifleri	459,000
Takviye sulamaları	85,000
Kamu sulamaları	16,000
Şahıs (tahmin)	1,000,000

Kaynak: *DSİ Genel Müdürlüğü*

Dipnotlar:

1)Verilere http://www.unwater.org/statistics/en/ adresinden ulaşılabilir.

2) Rapora http://ec.europa.eu/environment/water/water-bathing/pdf/Bathing%20water%20summer%202013.pdf adresinden ulaşılabilir.

3) Yönerge'ye http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0060:EN:HTML adresinden ulaşılabilir.

4) Belgeye http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52012DC0673 adresinden ulaşılabilir.

5) Türkiye Su Enstitüsü, http://suen.gov.tr/tr/icerik/turkiye-su-politikasi/21

6) Kanun Taslağı'na http://suyonetimi.ormansu.gov.tr/AnaSayfa/su_kanunu_taslagi.aspx?sflang=tr adresinden ulaşılabilir.